

Nr 12.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vattenlagen dels ock en i ämnet väckt motion.

Genom en den 8 februari 1952 dagtecknad proposition, nr 52, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, har Kungl. Maj:t. under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

Lag om ändring i vattenlagen.

Härigenom förordnas, att 2 kap. 14, 16 och 20 §§, 3 kap. 14 §, 6 kap. 11 §, 7 kap. 40, 58 och 62 §§, 8 kap. 49 §, 9 kap. 48 och 67 §§, 11 kap. 17, 27, 32—35, 46, 66, 67, 81 och 98 §§, 12 kap. 6 § samt 14 kap. 5 § vattenlagen den 28 juni 1918 (nr 523)¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse:)

2 KAP.

14 §.

Tarvas för ändamålsenligt tillgodogörande av vatten, att å annan tillhörig fastighet lägges damm, vall eller väg eller ledning för vattnet, *eller att å annans grund i eller vid vattendrag* verkställes grävning, sprängning eller annan åtgärd till strömbäddens reglerande eller till förebyggande eller minskande av skada, vare *ägare av fastighet, som sålunda tages i anspråk*, pliktig att tåla sådant intrång mot ersättning, som i 9 kap. skils. Om rätt att över annans mark framdraga ledning för vatten till husbehovsförbrukning gälle vad särskilt är stadgat.

(Föreslagen lydelse:)

2 KAP.

14 §.

Tarvas för ändamålsenligt tillgodogörande av vatten, att å annan tillhörig fastighet lägges damm, vall eller väg eller ledning för vattnet *eller ock* verkställes grävning, sprängning eller annan åtgärd till strömbäddens reglerande eller till förebyggande eller minskande av skada, vare *fastighetens ägare* pliktig att tåla sådant intrång mot ersättning, som i 9 kap. skils. *Samma lag vare, där det för utförande av byggnad för vattnets tillgodogörande och därmed förenade anläggningar eller eljest av åtgärd, som ovan nämnts, prövas nödigt, att annans mark tillfälligt tages i anspråk för arbetarbostäder eller andra byggnader, väg, upplagsplats, arbets-*

¹ Senaste lydelse, se beträffande 2 kap. 14 § SFS 1911: 614, beträffande 2 kap. 16 § 1945: 139, beträffande 6 kap. 11 § 1919: 425, beträffande 7 kap. 40, 58 och 62 §§ 1920: 459, beträffande 8 kap. 49 § 1941: 614, beträffande 9 kap. 48 § 1945: 189, beträffande 11 kap. 17, 27, 32 och 33 §§ 1948: 479, beträffande 11 kap. 34 § 1939: 146, beträffande 11 kap. 35 och 46 §§ 1948: 479, beträffande 11 kap. 66 § 1919: 425, beträffande 11 kap. 67 § 1941: 614, beträffande 11 kap. 81 och 98 §§ 1946: 839 samt beträffande 14 kap. 5 § 1939: 146.

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

Där vid — — — motsvarande tillämpning.

Erfordras till — — — finnes föreskrivet.

16 §.

Där utmål för *vattenkraftstation med eller utan elektrisk utrustning* icke utan oskäligen kostnader annorledes står till buds, vare ägare av mark vid eller i närheten av *vattendraget* pliktig att mot ersättning, som i 9 kap. sägs, till sådant utmål upplåta det område, som för ändamålet oundgängligen tarvas.

Tages strömfall i anspråk jämlikt 1 kap. 14 §, må utmål, som i första stycket sägs, lösas, om så erfordras.

20 §.

1 mom. Ej må — — — byggnaden förnärmas.

Äro i andra fall än ovan nämnda sannolika skäl, att genom byggande i vatten allmän eller enskild rätt förnärmas, erfordras jämväl domstolens prövning; dock äge vad nu sagts icke tillämpning i fråga om fiskebyggnad i vatten, där varje svensk undersåte äger rätt att fiska, ej heller beträffande sådan byggnad i annat vatten, såframt det icke kan antagas, att byggnaden förnärmar allmän rätt eller inverkar på vattenståndet eller vattnets lopp.

Tarvas till — — — av arbetet.

Där någon — — — sådan prövning.

2 mom. Finner vattendomstolen — — — Konungens avgörande.

maskiner eller dylikt. Om rätt att över annans mark framdraga ledning för vatten till husbehovsbrukning gälle vad särskilt är stadgat.

Där vid — — — motsvarande tillämpning.

Erfordras till — — — finnes föreskrivet.

16 §.

Där utmål för *byggnad för vattnets tillgodogörande och därmed förenade anläggningar* icke utan oskäligen kostnader annorledes står till buds, vare ägare av mark vid eller i närheten av *vattendrag eller annat vattenområde, varom fråga är*, pliktig att mot ersättning, som i 9 kap. sägs, till sådant utmål upplåta det område, som för ändamålet oundgängligen tarvas.

Är området avsett att utgöra eller ingå i strömfallsfastighet, varom i 11 kap. 62 § 2 mom. sägs, må det lösas.

20 §.

1 mom. Ej må — — — byggnaden förnärmas.

Äro i andra fall än ovan nämnda sannolika skäl, att genom byggande i vatten allmän eller enskild rätt förnärmas, erfordras jämväl domstolens prövning. Dock äge vad nu sagts icke tillämpning i fråga om fiskebyggnad i allmänt vatten; ej heller beträffande sådan byggnad i enskilt vatten, såframt det icke kan antagas, att byggnaden förnärmar allmän rätt eller inverkar på vattenståndet eller vattnets lopp.

Tarvas till — — — av arbetet.

Där någon — — — sådan prövning.

2 mom. Finner vattendomstolen — — — Konungens avgörande.

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

3 KAP.

14 §.

Innan stadgar för vattenregleringsföretag blivit antagna och fastställda samt anmälan om styrelseval gjorts hos Konungens befallningshavande, må ej arbete å annans mark verkställas eller åtgärd eljest till förfång för annan vidtagas.

Sker ändring — — — Konungens befallningshavande.

Då anmälan — — — ortens tidningar.

6 KAP.

11 §.

För anläggningskostnaden njute anläggaren i den ordning, som stadgas i lagen om flottning i allmän flottled, ersättning av de flottande med belopp, som, sedan flottleden blivit besiktigad och godkänd, jämlikt 11 kap. 66 § *andra stycket* fastställs med hänsyn till det skick, vari byggnader och arbeten befinnas vid tiden för godkännandet.

Till anläggningskostnad — — — flottledens godkännande.

Har ersättning — — — till flottningföreningen.

7 KAP.

40 §.

Tarvas för ändamål, som i 37 § sägs, att å annan tillhörig fastighet lägges damm, vall eller väg eller ledning för vattnet *eller att å annans grund i eller vid vattendrag* verkställas grävning, sprängning eller annan åtgärd till strömbäddens reg-

3 KAP.

14 §.

Innan stadgar för vattenregleringsföretag blivit antagna och fastställda samt anmälan om styrelseval gjorts hos Konungens befallningshavande, må ej arbete å annans mark verkställas eller åtgärd eljest till förfång för annan vidtagas. *Vad nu sagts gälle dock ej arbete, vartill tillstånd givits med stöd av 11 kap. 66 § 1 mom.*

Sker ändring — — — Konungens befallningshavande.

Då anmälan — — — ortens tidningar.

6 KAP.

11 §.

För anläggningskostnaden njute anläggaren i den ordning, som stadgas i lagen om flottning i allmän flottled, ersättning av de flottande med belopp, som, sedan flottleden blivit besiktigad och godkänd, jämlikt 11 kap. 66 § *3 mom.* fastställs med hänsyn till det skick, vari byggnader och arbeten befinnas vid tiden för godkännandet.

Till anläggningskostnad — — — flottledens godkännande.

Har ersättning — — — till flottningföreningen.

7 KAP.

40 §.

Tarvas för ändamål, som i 37 § sägs, att å annan tillhörig fastighet lägges damm, vall eller väg eller ledning för vattnet *eller ock* verkställas grävning, sprängning eller annan åtgärd till strömbäddens reglerande eller till förebyggande eller minskan-

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

lerande eller till förebyggande eller minskande av skada, vare ägare av fastighet, som sålunda tages i anspråk, pliktig att tåla sådant intrång mot ersättning, som i 9 kap. skils.

de av skada, vare fastighetens ägare pliktig att tåla sådant intrång mot ersättning, som i 9 kap. skils. *Samma lag vare, där det för utförande av dylik åtgärd eller av byggnad eller anordning, som avses i andra stycket, prövas nödigt, att annans mark tillfälligt tages i anspråk för arbetarbo-städer eller andra byggnader, väg, upplagsplats, arbetsmaskiner eller dylikt.*

Ej må för ändamål, som nu sagts, tagas i anspråk tomtplats, trädgård eller park, där det utan synnerlig olägenhet kan undvikas.

Där utmål för byggnad eller anordning, som erfordras för företaget, icke utan oskäligen kostnader annorledes står till buds, vare ägare av därför lämpad mark pliktig att mot ersättning, som i 9 kap. sägs, upplåta det område, som för ändamålet oundgängligen tarvas.

Ej må för ändamål, som i denna § sagts, tagas i anspråk tomtplats, trädgård eller park, där det utan synnerlig olägenhet kan undvikas.

58 §.

Har företag, varom i detta kap. sägs, icke bragts till slut inom tid, som enligt 10 kap. 62 § föreskrivits, vare frågan om företaget förfallen; dock må, om giltigt skäl för dröjsmål visas eller genom företagets inställande synnerligt men skulle uppstå, vattendomstolen på därom före nämnda tids utgång gjord ansökan bevilja anstånd med företagets fullbordande på högst tio år.

Har fråga — — — taga del.

62 §.

Innan anmälan om styrelseval gjorts hos Konungens befallningshavande, må ej i fall, som i 61 § avses, arbete å annans mark verkställas el-

58 §.

Har företag, varom i detta kap. sägs, icke bragts till slut inom tid, som enligt 10 kap. 62 § eller 11 kap. 63 § föreskrivits, vare frågan om företaget förfallen; dock må, om giltigt skäl för dröjsmål visas eller genom företagets inställande synnerligt men skulle uppstå, vattendomstolen på därom före nämnda tids utgång gjord ansökan bevilja anstånd med företagets fullbordande på högst tio år.

Har fråga — — — taga del.

62 §.

Innan anmälan om styrelseval gjorts hos Konungens befallningshavande, må ej i fall, som i 61 § avses, arbete å annans mark verkställas el-

(Gällande lydelse:)

ler åtgärd eljest till förfång för annan vidtagas.

Skер ändring — — — Konungens befallningshavande.

Då anmälan — — — i länskungörelserna.

8 KAP.

49 §.

Innan anmälan om styrelseval gjorts hos Konungens befallningshavande, må ej i fall, som i 48 § avses, arbete å annans mark verkställas eller åtgärd eljest till förfång för annan vidtagas. Vad nu sagts *skall dock ej gälla, om syssloman enligt 53 § förordnats för handhavande av företags angelägenheter.*

Skер ändring — — — Konungens befallningshavande.

Då anmälan — — — i länskungörelserna.

9 KAP.

48 §.

Ersättning i penningar skall beräknas till fulla värdet och hälften därutöver, då fråga är om ersättning för:

5. intrång, som avses i 2 kap. 16 § första stycket, så ock intrång genom ledning för elektrisk kraftöverföring;

Om undantag — — — i 50 §.

67 §.

Har på grund av förordnande jämlikt 11 kap. 67 § vattendomstols ut-

(Föreslagen lydelse:)

ler åtgärd eljest till förfång för annan vidtagas. *Vad nu sagts gälle dock ej arbete, vartill tillstånd givits med stöd av 11 kap. 66 § 1 mom.*

Skер ändring — — — Konungens befallningshavande.

Då anmälan — — — i länskungörelserna.

8 KAP.

49 §.

Innan anmälan om styrelseval gjorts hos Konungens befallningshavande, må ej i fall, som i 48 § avses, arbete å annans mark verkställas eller åtgärd eljest till förfång för annan vidtagas. Vad nu sagts *gälle dock ej arbete, vartill tillstånd givits med stöd av 11 kap. 66 § 1 mom., och ej heller för det fall, att syssloman enligt vad nedan i 53 § sägs förordnats för handhavande av företags angelägenheter.*

Skер ändring — — — Konungens befallningshavande.

Då anmälan — — — i länskungörelserna.

9 KAP.

48 §.

Ersättning i penningar skall beräknas till fulla värdet och hälften därutöver, då fråga är om ersättning för:

5. intrång, som avses i 2 kap. 16 § första stycket *och 7 kap. 40 § andra stycket*, så ock intrång genom ledning för elektrisk kraftöverföring;

Om undantag — — — i 50 §.

67 §.

Har av vattendomstolen meddelat tillstånd till företag eller åtgärd, som

(Gällande lydelse:)

slag gått i verkställighet, innan det vunnit laga kraft, och varder till följd av klagan över utslaget ersättning, som enligt ovan givna regler skall hos Konungens befallningshavande nedsättas, slutligen bestämd till högre belopp än det redan nedsatta, åligge ersättningsgivaren att inom trettio dagar från det utslag i målet vunnit laga kraft nedsätta det överskjutande beloppet, vid äventyr att detta eljest på ansökan av den till ersättningen berättigade eller, där flera må äga rätt därtill, någon av dem genom Konungens befallningshavandes försorg hos den försumlige uttages. Bestämmas ersättningen ej till högre belopp, göre ersättningsgivaren, sedan utslag i målet vunnit laga kraft, anmälan härom hos Konungens befallningshavande. Ej må, ändå att ersättningen varder till lägre belopp bestämd, vad redan nedsatts återkrävas, och gälle vad nu sagts jämväl, då ersättningen guldits i annan ordning än genom dess nedsättning.

Har eljest ersättning till följd av företag enligt denna lag fastställts först efter det företaget blivit utfört, och skall enligt stadgandena i 54 § ersättningen hos Konungens befallningshavande nedsättas, vare ersättningsgivaren pliktig att inom trettio dagar sedan det utslag, varigenom ersättningsbeloppet blivit bestämt, vunnit laga kraft, nedsätta beloppet vid äventyr, som i första stycket sägs.

(Föreslagen lydelse:)

i denna lag avses, på grund av förordnande jämlikt 11 kap. 67 § första stycket tagits i anspråk, innan vattendomstolens utslag vunnit laga kraft, och varder till följd av klagan över utslaget ersättning, som enligt ovan givna regler skall hos Konungens befallningshavande nedsättas, slutligen bestämd till högre belopp än det redan nedsatta, åligge ersättningsgivaren att inom trettio dagar från det utslag i målet vunnit laga kraft nedsätta det överskjutande beloppet, vid äventyr att detta eljest på ansökan av den till ersättningen berättigade eller, där flera må äga rätt därtill, någon av dem genom Konungens befallningshavandes försorg hos den försumlige uttages. Bestämmas ersättningen ej till högre belopp, göre ersättningsgivaren, sedan utslag i målet vunnit laga kraft, anmälan härom hos Konungens befallningshavande.

Har eljest ersättning till följd av företag enligt denna lag fastställts först efter det företaget blivit utfört, och skall enligt stadgandena i 54 § ersättningen hos Konungens befallningshavande nedsättas, vare ersättningsgivaren pliktig att inom trettio dagar sedan det utslag, varigenom ersättningsbeloppet blivit bestämt, vunnit laga kraft eller, där förordnande meddelats jämlikt 11 kap. 67 § andra stycket, inom samma tid från utslagens dag nedsätta beloppet vid äventyr, som ovan sagts.

Belopp som i enlighet med vattendomstolens beslut nedsatts hos Ko-

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

nungens befallningshavande eller guldits i annan ordning må ej till någon del återkrävas, ändå att, efter klagan över ersättningsbeslutet, ersättningen bestämmes till lägre belopp eller ersättning förklaras icke skola utgå.

11 KAP.

17 §.

Till vattenmål hänföras följande mål:

A. ansökningsmål:**B. stämningssmål:**

29. talan, som utan samband med ansökningsmål föres jämlikt 2 kap. 23 § om gottgörelse för damm eller annan vattenbyggnad eller om fortsatt tillgodogörande av annan tillhörigt vatten och bestämmande av ersättning därför, jämlikt 2 kap. 10 § om bestämmande av fiskeavgift, jämlikt 2 kap. 14 § om rätt till intrång å annans fastighet i vissa avseenden, jämlikt 2 kap. 15 § om rätt att begagna annan tillhörig byggnad i vatten eller jämlikt 2 kap. 16 § om rätt till utmål å annans fastighet;

C. besvärsmål:**D. underställningsmål:**

Hurusom, efter — — — i 68 §.

27 §.

1 mom. Ansökan enligt — — — böra utgå.

11 KAP.

17 §.

Till vattenmål hänföras följande mål:

A. ansökningsmål:**B. stämningssmål:**

29. talan, som utan samband med ansökningsmål föres jämlikt 2 kap. 23 § om gottgörelse för damm eller annan vattenbyggnad eller om fortsatt tillgodogörande av annan tillhörigt vatten och bestämmande av ersättning därför, jämlikt 2 kap. 10 § om bestämmande av fiskeavgift, jämlikt 2 kap. 14 § om rätt till intrång å annans fastighet i vissa avseenden, jämlikt 2 kap. 15 § om rätt att begagna annan tillhörig byggnad i vatten eller jämlikt 2 kap. 16 § om rätt att taga annans mark i anspråk till utmål;

C. besvärsmål:**D. underställningsmål:**

Hurusom, efter — — — i 68 §.

27 §.

1 mom. Ansökan enligt — — — böra utgå.

(Gällande lydelse:)

2 mom. Ansökan enligt — — —
anläggningen, uppgiven.

I fråga om — — — ersättning där-
för.

3 mom. Ansökan, som — — —
anläggningens bortskaffande.

Vad nu sagts — — — i 17 § 10
sägs.

4 mom. I ansökan — — — och
hemvist.

5 mom. Då ansökan — — — led-
ningen sträckning.

Vad nu sagts — — — till vatten.

(Föreslagen lydelse:)

2 mom. Ansökan enligt — — —
anläggningen, uppgiven.

I fråga om — — — ersättning där-
för.

3 mom. Ansökan, som — — —
anläggningens bortskaffande.

Vad nu sagts — — — i 17 § 10
sägs.

4 mom. I ansökan — — — och
hemvist.

5 mom. Då ansökan — — — led-
ningens sträckning.

Vad nu sagts — — — till vatten.

6 mom. Ansökan rörande företag
av betydande omfattning eller ingri-
pande beskaffenhet skall innehålla
uppgift om de åtgärder sökanden må
hava vidtagit för att bereda Konung-
ens befallningshavande i det län,
inom vilket företaget huvudsakligen
skall verkställas, samt övriga av fö-
retaget berörda myndigheter och
sammanslutningar tillfälle att vid
planläggningen av företaget framföra
önskemål med hänsyn till företagets
verknings ur allmän synpunkt även-
som om vad i anledning av sådana
åtgärder huvudsakligen förekommit.

32 §.

Äro ansökningshandlingarna — —
— utfärda kungörelse.

Kungörelsen skall innehålla
dels tillkännagivande:

att, intill — — — dylika ställen;

att, därest — — — eller ställen;

att även — — — att tillgå; samt

att kallelser — — — är sagt;

dels ock erinran om innehållet i
38 och 53 §§ jämte besked om den
tid, inom vilken erinringar enligt 38 §
skola ingivas.

32 §.

Äro ansökningshandlingarna — —
— utfärda kungörelse.

Kungörelsen skall innehålla
dels tillkännagivande:

att, intill — — — dylika ställen;

att, därest — — — eller ställen,

att även — — — att tillgå; samt

att kallelser — — — är sagt;

dels erinran om innehållet i 38
och 53 §§ jämte besked om den tid,
inom vilken erinringar enligt 38 §
skola ingivas;

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

I mål — — — är utfört.
 Innefattar ansökan — — — i företaget.
 Om kungörelsens — — — finnes stadgat.
 Är fråga — — — stycket sägs.
 Huruledes mål — — — 61 § andra stycket.

33 §.

Kungörelse, som — — — kungörelsen angivits.

Vattenrättsdomaren skall därjämte, såframt i målet är fråga om ansökan enligt 17 § 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 14, 15, 16 eller 19, utan dröjsmål i betalt öppet brev eller brevkort å posten avlämna underrättelse om kungörelsens *utfärdande, om det eller de ställen, varest handlingarna i målet hållas för parterna tillgängliga, samt om den för erinringars avgivande bestämda tiden* till envar i ansökningen uppgiven eller eljest för honom känd ägare av fastighet, som i kungörelsen omförmäles, så ock till de kända nyttjanderättshavare, vilkas rätt beröres i saken. Underrättelsen skall adresseras till den fastighet, varom fråga är, såvitt ej säker kunskap vinnes om annan adress inom landet för mottagaren. Varder efter ty i 37 § sägs kungörelsen delgiven viss sakägare, erfordras ej underrättelse, som nu sagts, till sådan sakägare.

dels ock erinran om vad i 65 § stadgas om sakägares rätt till gottgörelse för kostnader samt, i tillämpliga fall, om föreskriften i 35 § 1 mom. andra stycket andra punkten rörande förordnande av särskilt biträde.

I mål — — — är utfört.
 Innefattar ansökan — — — i företaget.
 Om kungörelsens — — — finnes stadgat.
 Är fråga — — — stycket sägs.
 Huruledes mål — — — 61 § andra stycket.

33 §.

Kungörelse, som — — — kungörelsen angivits.

Vattenrättsdomaren skall därjämte, såframt i målet är fråga om ansökan enligt 17 § 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 14, 15, 16 eller 19, utan dröjsmål i betalt öppet brev eller brevkort å posten avlämna underrättelse om kungörelsens *inhåll* till envar i ansökningen uppgiven eller eljest för honom känd ägare av fastighet, som i kungörelsen omförmäles, så ock till de kända nyttjanderättshavare, vilkas rätt beröres i saken. Underrättelsen skall adresseras till den fastighet, varom fråga är, såvitt ej säker kunskap vinnes om annan adress inom landet för mottagaren. Varder efter ty i 37 § sägs kungörelsen delgiven viss sakägare, erfordras ej underrättelse, som nu sagts, till sådan sakägare.

(Gällande lydelse:)

Där sakägare — — — nu sagts.
 Är jord — — — sätt underrättad.
 Ägare av — — — fastighetens
 ägare.

34 §.

Finnes fastighet — — — den myn-
 dighet.

Är fråga — — — kan påverkas.

35 §.

1 mom. Där fråga — — — i fråga.
 Föres efter ty nu sagts talan i målet av allmänt ombud, åligge ombudet att på begäran tillhandagå dem, vilkas rätt beröres i saken, med kostnadsfria råd angående bevakandet av deras rätt. Menar part, att på grund av företagets omfattning eller eljest åliggande av nu nämnd art bör uppdragas åt annan än allmänt ombud, göra anmälan därom hos Konungens befallningshavande i det län, inom vilket det företag eller den åtgärd ansöknings avser huvudsakligen skall verkställas; och *må* Konungens befallningshavande, där *så* prövas erforderligt för tillvaratagande av sakägarnas rätt, förordna särskild person att på sätt nyss nämnts biträda dem.

Om allmänt — — — parternas
 kännedom.

2 mom. Finnes i — — — den myn-
 dighet.

(Föreslagen lydelse:)

Där sakägare — — — nu sagts.
 Är jord — — — sätt underrättad.
 Ägare av — — — fastighetens
 ägare.

34 §.

Finnes fastighet — — — den myn-
 dighet.

Är i ansökningsfråga om företag, som avses i 27 § 6 mom., skall ett exemplar av ansökningshandlingarna jämte kungörelsen översändas till Konungens befallningshavande i det län, inom vilket företaget huvudsakligen skall verkställas.

Är fråga — — — kan påverkas.

35 §.

1 mom. Där fråga — — — i fråga.
 Föres efter ty nu sagts talan i målet av allmänt ombud, åligge ombudet att på begäran tillhandagå dem, vilkas rätt beröres i saken, med kostnadsfria råd angående bevakandet av deras rätt. Menar part, att på grund av företagets omfattning eller eljest åliggande av nu nämnd art bör uppdragas åt annan än allmänt ombud, göra anmälan därom hos Konungens befallningshavande i det län, inom vilket det företag eller den åtgärd ansöknings avser huvudsakligen skall verkställas; och *skall* Konungens befallningshavande, där *det* i *sådant fall eller eljest* prövas erforderligt för tillvaratagande av sakägarnas rätt, förordna särskild person att på sätt nyss nämnts biträda dem.

Om allmänt — — — parternas
 kännedom.

2 mom. Finnes i — — — den myn-
 dighet.

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

Är fråga — — — motsvarande
tillämpning.

Är fråga — — — motsvarande
tillämpning.

46 §.

46 §.

I mål, som — — — i fråga.

I mål, som — — — i fråga.

Såvitt angår åtgärder till förebyggande eller avhjäljande av skada eller olägenhet skola bestämmelserna i första stycket äga tillämpning även i andra ansökningsmål än där sägs.

Tarvas till — — — motsvarande
tillämpning.

Tarvas till — — — motsvarande
tillämpning.

Beslut, som — — — annorlunda
förordnar.

Beslut, som — — — annorlunda
förordnar.

66 §.

66 §.

Vattendomstolen må, när synnerliga skäl därtill prövas föreligga, meddela slutligt utslag rörande viss del av företaget, innan målet i övrigt avgöres.

1 mom. Vattendomstolen må, när företagets snara genomförande är angeläget eller eljest synnerliga skäl därtill prövas föreligga, till särskilt avgörande upptaga frågan om företagets tillåtlighet samt, om företaget finnes tillåtligt, meddela tillstånd till erforderliga arbeten.

2 mom. Vid meddelande av tillstånd till företag enligt denna lag äge vattendomstolen, där verkningarna av företaget i visst hänseende icke med erforderlig säkerhet kunna förutses, utan hinder av vad i 62 § finnes stadgat i avbidan på erfarenhetens rön uppskjuta frågan om de föreskrifter, som i denna del erfordras angående ersättning eller annat.

I samband med beslut om uppskov, som nu sagts, skall vattendomstolen, såvitt angår skada, förlust eller intrång, som kan antagas bliva av mera kännbar beskaffenhet, meddela erforderliga provisoriska bestämmelser angående ersättning eller om vidta-

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

gande av åtgärder till skydd för den skadelidande.

Avgörande av målet i den uppskjutna delen skall äga rum så snart ske kan. Ersättning må därvid ej bestämmas till lägre belopp än som utgått eller skolat utgå på grund av provisoriska bestämmelser.

Då målet i viss del uppskjutits enligt vad i första stycket sägs, skall, innan tillståndet till företaget må tagas i anspråk, hos Konungens befallningshavande ställas pant eller borgen för den ersättning, som sökanden eller anläggaren i denna del kan förpliktas utgiva, så ock för ersättning, som i samband med uppskovsbeslutet bestämts att utgå i avbidan på den slutliga prövningen och som ej skall gäldas innan tillståndet tagas i anspråk.

Där i mål om utförande av anläggning eller åtgärd för allmän flottled besiktning å arbetet jämlikt 13 kap. 1 § skall äga rum, bör rörande den anläggare tillkommande gottgörelse för anläggningskostnad utslaget om arbetets verkställande innehålla allenast en förberedande uppskattning efter då föreliggande förhållanden, men gottgörelsen till beloppet fastställas först efter besiktningen med ledning av därvid fastställd värdering och, där så erfordras, ytterligare utredning vid domstolen. Om fastställande av amorteringsplan för gottgörelsens utbekommande skils i 15 § lagen om flottning i allmän flottled.

3 mom. Där i mål om utförande av anläggning eller åtgärd för allmän flottled besiktning å arbetet jämlikt 13 kap. 1 § skall äga rum, bör rörande den anläggare tillkommande gottgörelse för anläggningskostnad utslaget om arbetets verkställande innehålla allenast en förberedande uppskattning efter då föreliggande förhållanden, men gottgörelsen till beloppet fastställas först efter besiktningen med ledning av därvid fastställd värdering och, där så erfordras, ytterligare utredning vid domstolen. Om fastställande av amorteringsplan för gottgörelsens utbekommande skils i 15 § lagen om flottning i allmän flottled.

4 mom. I samband med tillämpning av bestämmelserna i 1 eller 2 mom., så ock eljest, när särskilda skäl därtill äro, må vattendomstolen

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

tillerkänna part ersättning för kostnader å målet utan hinder därav, att partens talan ännu icke blivit slutligen prövad.

67 §.

Vattendomstolen äge, när skäl därtill äro, förordna, att dess beslut må verkställas utan hinder därav, att det icke äger laga kraft; dock allenast såframt, innan medgivet arbete påbörjas eller, där fråga är om ändrade eller nya bestämmelser angående hushållning med vatten eller nyttjande av vattentäkt eller avledande av avloppsvatten, varom i 8 kap. sägs, dessa tillämpas, hos Konungens befallningshavande ställes pant eller borgen för den ersättning i penningar, som högre rätt kan ålägga sökanden eller anläggaren att utgiva utöver vad vattendomstolen i sådant avseende bestämt, så ock för det skadestånd, vartill han kan kännas skyldig, om vattendomstolens beslut eljest ändras.

67 §.

Vid meddelande av tillstånd till företag eller åtgärd enligt denna lag äge vattendomstolen, när skäl därtill äro, förordna, att tillståndet må tagas i anspråk utan hinder av att beslutet därom icke äger laga kraft; dock allenast såframt dessförinnan hos Konungens befallningshavande ställes pant eller borgen för den ersättning i penningar, som högre rätt kan ålägga sökanden eller anläggaren att utgiva utöver vad vattendomstolen i sådant avseende bestämt, så ock för det skadestånd, vartill han kan kännas skyldig, om vattendomstolens beslut eljest ändras.

Varder, sedan tillstånd meddelats till företag eller åtgärd enligt denna lag, sökanden eller anläggaren ålagt att förebygga eller avhjälpa skada eller olägenhet eller att utgiva ersättning därför, äge vattendomstolen, när skäl därtill äro, förordna, att beslutet genast skall gå i verkställighet som om det vunnit laga kraft.

Är sådant förordnande meddelat, och fullföljes mot beslutet talan i högre rätt, äge denna, när skäl därtill förekomma, att, innan ändringsökandet slutligen prövas, förordna, att verkställighet icke må äga rum.

Är förordnande meddelat enligt denna § och fullföljes mot det beslut, som förordnandet avser, talan i högre rätt, äge denna, när skäl därtill förekomma, att, innan ändringsökandet slutligen prövas, undanröja förordandet.

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

81 §.

Vad i 42—45 §§ — — — om stämningssmål.

Utlåtande, som — — — vattenrättsdomarens tjänsterum.

I de — — — är stadgat.

98 §.

Talan mot — — — andra fall.

Beslut i — — — av vattenrättsdomaren.

12 KAP.

6 §.

Då ansökan — — — 7 § förmäles.

Sådan kungörelse skall genom vattenrättsdomarens försorg inom tio dagar från nämnda dag införas såväl i allmänna tidningarna som ock i en eller, om förhållandena påkalla det, flera tidningar inom orten. Om kungörelsens innehåll varde särskild underrättelse meddelad kammarkollegiet och *lantbruksstyrelsen*.

81 §.

Vad i 42—45 §§ — — — om stämningssmål.

I mål enligt 17 § 29 eller 36, vilket avser arbete till förebyggande eller avhjäljande av skada eller olägenhet till följd av företag enligt denna lag, skola jämväl bestämmelserna i 46 § äga motsvarande tillämpning.

Utlåtande, som — — — vattenrättsdomarens tjänsterum.

I de — — — är stadgat.

98 §.

Talan mot — — — andra fall.

Har vattendomstol i samband med dom, som innefattar tillstånd till företag eller åtgärd enligt denna lag, ej meddelat förordnande enligt 67 § första stycket, skall beträffande fullföljd i denna del stadgandet i 49 kap. 5 § andra stycket rättegångsbalken äga motsvarande tillämpning.

Beslut i — — — av vattenrättsdomaren.

12 KAP.

6 §.

Då ansökan — — — 7 § förmäles.

Sådan kungörelse skall genom vattenrättsdomarens försorg inom tio dagar från nämnda dag införas såväl i allmänna tidningarna som ock i en eller, om förhållandena påkalla det, flera tidningar inom orten. Om kungörelsens innehåll varde särskild underrättelse meddelad kammarkollegiet och *fiskeristyrelsen*.

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

14 KAP.

5 §.

Vill någon för uppgörande av plan eller eljest såsom förberedelse till företag enligt denna lag verkställa mätningar, avvägningar eller andra undersökningsarbeten å fastighet, som äges eller innehaves av annan, äge Konungens befallningshavande, när skäl därtill äro, föreskriva, att erforderligt tillträde till fastigheten under viss tid skall lämnas. Konungens befallningshavande må ock, där för utförande av undersökningsarbete erfordras, att ett eller flera vattenmärken eller observationsrör utsättas, stadga förbud, vid vite, att rubba eller skada sådant märke eller rör.

Vid undersökningsarbetets utförande skall så förfaras, att skada därav ej eller allenast såvitt den är oundviklig orsakas annan; växande träd må ej fällas utan särskilt medgivande av Konungens befallningshavande. För skada och intrång, som vållas av arbetet, skall ersättning gäldas med fulla värdet; och vare den, som verkställer eller låter verkställa arbetet, pliktig att, om Konungens befallningshavande prövar det nödigt, före arbetets påbörjande ställa säkerhet för ersättningens gäldande.

Konungen äger utfärda närmare föreskrifter angående utförande av undersökningsarbeten, som *i denna* § avses, och vad därmed äger samband.

14 KAP.

5 §.

1 mom. Vill någon för uppgörande av plan eller eljest såsom förberedelse till företag enligt denna lag verkställa mätningar, avvägningar eller andra undersökningsarbeten å fastighet, som äges eller innehaves av annan, äge Konungens befallningshavande, när skäl därtill äro, föreskriva, att erforderligt tillträde till fastigheten under viss tid skall lämnas. Konungens befallningshavande må ock, där för utförande av undersökningsarbete erfordras, att ett eller flera vattenmärken eller observationsrör utsättas, stadga förbud, vid vite, att rubba eller skada sådant märke eller rör.

Vid undersökningsarbetets utförande skall så förfaras, att skada därav ej eller allenast såvitt den är oundviklig orsakas annan; växande träd må ej fällas utan särskilt medgivande av Konungens befallningshavande. För skada och intrång, som vållas av arbetet, skall ersättning gäldas med fulla värdet; och vare den, som verkställer eller låter verkställa arbetet, pliktig att, om Konungens befallningshavande prövar det nödigt, före arbetets påbörjande ställa säkerhet för ersättningens gäldande.

Konungen äger utfärda närmare föreskrifter angående utförande av undersökningsarbeten, som *ovan* avses, och vad därmed äger samband.

2 mom. Efter framställning av någon, som vill utföra företag enligt denna lag men ännu ej ingivit ansökan om tillstånd därtill, må vatten-

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

rättsdomaren förordna sakkunnig att på företagarens bekostnad verkställa erforderliga undersökningar. Avse undersökningarna att utröna, huruvida fiskerinäring kan av företaget lida förfång och vilka åtgärder må erfordras till skydd för fisket, skall till sakkunnig förordnas av fiskeristyrelsen föreslagen fiskeritjänsteman.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1953.

I samband med propositionen har utskottet till behandling förehaft en i anledning av densamma inom andra kammaren av herr *Skoglund* i Umeå m. fl. väckt motion, nr 496, vari hemställts, att riksdagen vid behandlingen av propositionen måtte antaga 11 kap. 27 § 6 mom. vattenlagen i den lydelse som föreslagits av 1945 års vattenlagssakkunniga ävensom uttala sig för anordnande av ett förberedande förfarande i huvudsaklig överensstämmelse med det av de sakkunniga utarbetade utkastet till tillämpningskungörelse.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I syfte att främja ett snabbare genomförande av vattenkraft- och vattenregleringsföretag föreslås, att vattendomstol skall kunna till särskilt avgörande upptaga själva byggnadsfrågan beträffande ett ifrågasatt företag samt att i samband med tillstånd till utförande av ett företag uppskov må meddelas rörande sådana frågor om ersättning m. m., vilka icke med erforderlig säkerhet kunna bedömas på förhand. I anslutning härtill föreslås bl. a. en regel, enligt vilken beslut om ersättning till sakägare i vissa fall skall kunna omedelbart verkställas.

Förslaget innebär vidare vissa utvidgningar av möjligheterna att tvångsvis taga annans mark i anspråk för vattenbyggnader m. m.

Slutligen föreslås vissa ändringar i vattenlagen, i syfte bl. a. att främja en grundlig förberedelse av större vattenkraft- och vattenregleringsföretag.

Inledning.

I skrivelse den 27 augusti 1945 hemställde vattenfallsstyrelsen hos Kungl. Maj:t om ändringar i vattenlagen i syfte att vinna snabbare prövning av tillämnade kraftverks- eller regleringsföretags tillåtlighet. Med anledning av denna framställning tillkallade chefen för justitiedepartementet, enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande, särskilda sakkunniga, statsekreteraren, numera justitierådet A. G. Walin, tillika ordförande, ledamoten av riksdagens andra kammare K. J. B. Andersson, advokaten N. C. W. Berggren, ledamoten av riksdagens andra kammare N. O. Jönsson, direktören C. F. Kleman, hovrättsassessorn, numera häradshövdingen K. O. Riben, kraftverksdirektören, numera generaldirektören J. Å. Rusck och ledamoten av riksdagens andra kammare G. T. Skoglund, för att biträda med utredning i ämnet. De sakkunniga ha med skrivelse den 12 september 1947 överlämnat en promemoria (stencilerad) med förslag om vissa ändringar i vattenlagen. Förslaget avser i främsta rummet utsträckt möjlighet att meddela deldom i vattenmål jämte vissa i samband därmed stående frågor. Därjämte ha de sakkunniga i promemorian upptagit vissa andra spörsmål, avseende dels utvidgning av rätten att taga annans mark i anspråk för vattenbyggnader, dels ändringar på några punkter i gällande ersättningsregler och dels samarbete med länsstyrelse m. fl. vid förberedande av vissa företag.

Över nämnda promemoria med därvid fogade författningsförslag ha efter remiss utlåtanden avgivits av vattenöverdomstolen och — efter hörande av vederbörande vattenrättsingenjörer — samtliga vattenrättsdomare ävensom av kammarkollegiet, vattenfallsstyrelsen, lantbruksstyrelsen, riksanantikvarieämbetet, länsstyrelserna i Kronobergs, Värmlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, svenska vattenkraftföreningen, Indals älvs flottningsförening, Ljunga älvs flottningsförening, Gimåns flottningsförening, riksförbundet landsbygdens folk, styrelsen för Sveriges advokatsamfund och styrelsen för svenska landskommunernas förbund. Vattenrättsdomarna i Österbygdens och Söderbygdens vattendomstolar ha tillika överlämnat yttranden dels från vattenrättsingenjören P. E. Svensson och dels från vattenrättsingenjörerna H. Hartzell, A. H. Berndtsson och S. Nilsson. Vid utlåtandet från vattenrättsdomaren i Västerbygdens vattendomstol är fogat yttrande från vattenrättsingenjören I. Nyman. Lantbruksstyrelsens utlåtande åtföljes av yttranden från fisketillsynsmyndigheten samt flertalet fiskeriintendenter. Länsstyrelsen i Gävleborgs län har jämväl inkommit med yttrande från handelskammaren i Gävle. Till utlåtandet från länsstyrelsen i Västernorrlands län ha fogats yttranden dels från länets hushållningssällskaps fiskevårdsnämnd dels ock från föreningsnämnden i Ångermanland. Länsstyrelsen i Jämtlands län har även överlämnat ett ytterligare uttalande av en fiskeriintendent.

I propositionen har upptagits frågorna rörande revision av deldomsförfarandet, utvidgning av rätten att taga annans mark i anspråk samt samarbete med länsstyrelse m. fl.

I det följande redogöres med anknytning till indelningen i propositionen för de i propositionen framlagda förslagen.

I. Utsträckt möjlighet att meddela deldom i vattenmål m. m.

Enligt 11 kap. 66 § första stycket vattenlagen äger vattendomstolen i ett ansökningsmål, när synnerliga skäl därtill prövas föreligga, meddela slutlig dom rörande viss del av det ifrågasatta företaget innan målet i övrigt avgöres. I praxis har det i stor utsträckning förekommit, att vattendomstolarna med åberopande av detta stadgande meddelat byggnadstillstånd i form av deldom på ett tidigt stadium av målets behandling. Särskilt under krigsåren 1939—1945 ansågs meddelandet av sådan deldom nödvändigt i många större byggnads- och regleringsmål. Viss tvekan har emellertid rått huruvida stadgandet i sin nuvarande lydelse tillåter en sådan tillämpning.

Om genom byggnad i vatten vållas skada eller intrång, som vid tillståndets meddelande icke av vattendomstolen förutsetts, äger enligt 2 kap. 24 § den som lider skadan eller intrånget framställa anspråk på ersättning. För att sådant anspråk skall kunna upptagas till prövning skall det anmälas hos vattendomstolen inom fem år eller den längre tid, högst tolv år, som vattendomstolen föreskrivit, räknat från utgången av den för byggnadens fullbordande i beslutet eller sedermera i anledning av sökt anstånd bestämda tiden. Denna bestämmelse har i praxis även tillämpats på sådant sätt att sakägare beträffande skada, som visserligen kan förutses men icke till omfattningen med någon högre grad av tillförlitlighet bestämmas, hänvisats att efter vunnit erfarenhet av företagens verkningar göra anmälan till domstolen i den ordning 2 kap. 24 § stadgar. Vidare har det förfarandet tillämpats, att vissa ersättningsfrågor uppskjutits för att sedermera — eventuellt efter verkställda observationer och undersökningar genom utsedda sakkunniga — av vattendomstolen upptagas till förnyad prövning utan anmälan av part, varvid understundom i samband med uppskovet även meddelats provisoriska bestämmelser om ersättning o. d.

De sakkunniga ha föreslagit att uttryckliga bestämmelser meddelas rörande rätt för vattendomstol att till särskilt avgörande upptaga själva byggnadsfrågan beträffande ett ifrågasatt företag samt i samband därmed meddela tillstånd till erforderliga byggnadsarbeten. Vid tillstånd till utförande av ett företag skulle uppskov få meddelas beträffande sådana frågor om ersättning m. m., vilka icke med erforderlig säkerhet kunde bedömas på förhand. Även delavgörande beträffande rättegångskostnad skulle få ske. Förslaget i dessa delar anknyter nära till den praxis som utbildat sig på grundval av bestämmelserna i 11 kap. 66 § och 2 kap. 24 §. Därjämte ha de sakkunniga föreslagit viss utvidgning av vattenrättsdomares befogenhet att medgiva provisoriska åtgärder ävensom ändrade verkställighetsregler. I sistnämnda hänseende innebär förslaget i huvudsak, att en särskild be-

stämmelse meddelas om befo genhet för vattendomstol att förordna om omedelbar verkställighet av ersättningsbeslut, som meddelas efter tillståndet till det företag eller den åtgärd som föranleder skadan.

Remissyttrandena äro i stort sett tillstyrkande. Invändningar av principiell natur ha dock framförts från en del håll, bl. a. *Riksförbundet Landsbygdens folk* och *Advokatsamfundets styrelse*.

Departementschefen anför inledningsvis följande allmänna synpunkter:

»Det råder icke tvekan om att vattenkraften i vårt land under många år framåt kommer att bli föremål för en forcerad utbyggnad. En utveckling i den riktningen gjorde sig märkbar redan under åren närmast före det senaste världskriget. Efter krigsutbrottet skärptes läget ytterligare genom att importen av kol och annat bränsle i väsentlig grad blev hämmad med därav följande ökad efterfrågan på elektrisk kraft. Även sedan kriget upphörde och importspärren blivit hävd, har kraftkonsumtionen alltjämt förett en betydande ökning. Det är sjä lvfallet av stor vikt att detta årligen ökade kraftbehov utan större tidsutdräkt kan tillgodoses.

I det rådande läget har det blivit nödvändigt att göra en översyn av vattenlagstiftningen i syfte att vattenkraft- och vattenregleringsföretag skola kunna genomföras med minsta möjliga dröjsmål. De krav som numera ställas på det rättsliga förfarandet vid ingrepp i vattendragen för kraftändamål äro väsentligt andra än man vid tillkomsten av vattenlagen hade anledning räkna med. Det trängande behovet av att kraftutbyggnaderna, ehuru dessa företag ofta äro mycket omfattande, kunna något så när snabbt genomföras påkallar särskilt hänsynstagande från statsmakternas sida.

Jag vill till en början erinra om de kännbara påfrestningar, för vilka domstolsorganisationen utsatts i samband med den inträdda utvecklingen. Dessa svårigheter har man till en början sökt bemästra genom tillfälliga förstärkningar. Så småningom har det emellertid befunnits erforderligt att mera stadigvarande utöka organisationen, vilket skett bl. a. genom inrättande (från den 1 juli 1949) av en ny vattendomstol. Frågan om ytterligare förstärkning av organisationen har på sistone blivit aktuell. Enligt bemyndigande av Kungl. Maj:t den 20 september 1951 har jag tillkallat en särskild sakkunnig att inom justitiedepartementet biträda med utredning rörande instansordningen i vattenmål och därmed sammanhängande spörsmål samt rörande vattendomstolarnas behov av juridiskt och tekniskt utbildade befattningshavare.

Även såvitt angår själva prövningsförfarandet har man hittills kunnat något så när behärska läget med hjälp av provisoriska åtgärder. Jag syftar härvid främst på lagen den 20 oktober 1939 med särskilda bestämmelser angående tillfällig vattenreglering. Även i den mån nämnda lag ej varit tillämplig ha domstolarna understundom funnit sig nödsakade att i vissa hänscenden göra avvikelser från det ordinära förfarandet. Detta läge kan dock numera icke gärna anses hållbart. 1939 års lag är av utpräglad kriskaraktär; starka

krav på att lagen skall upphävas ha under senare år framkommit från olika håll. Och att domstolarna nödgas tänja den formella ramen för sin verksamhet är uppenbarligen ett otillfredsställande förhållande.

Det torde sålunda nu vara nödvändigt att — med ledning av de erfarenheter som genom tillämpningen av 1939 års lag och eljest under senare år ha vunnits — i vissa delar omarbета vattenlagen för tillgodoseende av de krav på förfarandet som man på längre sikt har anledning räkna med. I den av vattenfallsstyrelsen gjorda framställning som närmast givit anledning till utredningen i ämnet har yrkats att denna omarbetning huvudsakligen skulle få karaktären av ett upptagande i vattenlagen av de viktigare elementen i 1939 års lag. Denna tanke har endast delvis accepterats av de sakkunniga, vilkas ståndpunkt i detta hänseende också i allmänhet vunnit anslutning i remissyttrandena. För egen del vill jag understryka att avvikelser i den av styrelsen önskade riktningen från den i vattenlagen hittills stadgade ordningen böra få ske endast i den mån de kunna förenas med ett tillbörligt beaktande av kraftintresset motstående allmänna och enskilda intressen. I detta avseende kan 1939 års lag ej anses i allo tillfredsställande, något som uppenbarligen sammanhänger med denna lags speciella karaktär av beredskaps- och kristidslag. I varje fall måste nu återhållsamhet iakttagas och, i den mån regler som upptagits i 1939 års lag finnas böra inarbetas i vattenlagen, särskild hänsyn tagas till kraven på garantier ur rättssäkerhetssynpunkt.»

De av de sakkunniga föreslagna bestämmelserna om byggnadslov, uppskov med svårbedömda frågor och delavgörande beträffande rättegångskostnad tillstyrkas av departementschefen med en del jämkningar. Även i fråga om vattenrättsdomares befogenhet att medgiva provisoriska åtgärder samt beträffande verkställighetsreglerna biträder departementschefen de sakkunnigas förslag. De i förevarande avdelning föreslagna lagändringarna beröra 11 kap. 46, 66, 67, 81 och 98 §§ med följdändringar i 3 kap. 14 §, 6 kap. 11 §, 7 kap. 62 §, 8 kap. 49 § och 9 kap. 67 §.

Lagrådet har gjort viss erinran mot förslaget i vad avser verkställighetsreglerna, vilken erinran iakttagits i propositionen.

II. Utvidgad rätt att taga annans mark i anspråk för vattenbyggnader m. m.

I 2 kap. 14 § första stycket vattenlagen stadgas att, om så erfordras för ändamålsenligt tillgodogörande av vatten, å annan tillhörig fastighet får läggas damm, vall eller väg eller ledning för vattnet. Under samma förutsättning må å annans grund i eller vid vattendrag verkställas grävning, sprängning eller annan åtgärd till strömbäddens reglerande eller till förebyggande eller minskande av skada. För uppkommande intrång skall ersättning utgå enligt reglerna i 9 kap. vattenlagen. En motsvarighet till stadgandet i 2 kap. 14 § första stycket finnes i 7 kap. 40 §, som närmast gäller vatten-

avledning men som jämlikt 49 § samma kap. äger tillämpning även å invallning. 2 kap. 16 § första stycket ger den som vill bygga en vattenkraftstation möjlighet att tvångsvis förskaffa sig utmål till kraftstationen, om sådant utmål icke utan oskäligen kostnader annorledes står till buds. Ägare av mark vid eller i närheten av vattendraget är pliktig att mot ersättning upplåta det område som för ändamålet oundgängligen tarvas. Tvångsrätten avser att giva företagaren oinskränkt besittning till visst område. Det är sålunda fråga endast om upplåtelse, ej avstående av äganderätt.

De sakkunniga ha föreslagit utvidgningar i vissa avseenden av ifrågavarande regler. Beträffande 2 kap. 14 § har föreslagits upphävande av den begränsning som ligger i uttrycket »i eller invid vattendrag». Vad angår 2 kap. 16 § innebär förslaget en utvidgning i två avseenden. För det första utsträckas de ändamål, för vilka den i lagrummet stadgade tvångsrätten må tagas i anspråk, till att omfatta även annan byggnad i vatten än vattenkraftstation, varjämte mark får tagas i anspråk ej blott för själva byggnaden utan jämväl för därmed förenade anläggningar (maskinistbostad o. d.). För det andra skall enligt förslaget sådant område som är avsett att ingå i strömfallsfastighet få lösas med äganderätt. Slutligen föreslås möjlighet att tillfälligt få taga annans mark i anspråk under byggnadstid för arbetarbostäder, väg, upplagsplats, arbetsmaskiner e. d.

Advokatsamfundets styrelse avstyrker förslaget om rätt att tillfälligt få taga annans mark i anspråk. Även *kammarkollegiet* framför vissa erinringar mot förslaget i denna del.

Departementschefen biträder i huvudsak de sakkunnigas förslag. En del jämkningar i de sakkunnigas förslag ha vidtagits för tillgodoseende av önskemål som framkommit i remissyttrandena. De av departementschefen föreslagna lagändringarna beröra 2 kap. 14 och 16 §§, 7 kap. 40 §, 9 kap. 48 § och 11 kap. 17 §.

Lagrådet har förordat viss jämkning av 2 kap. 14 § i syfte att något skärpa villkoren för utövande av rätten att tillfälligt taga annans mark i anspråk. Denna erinran har iakttagits i propositionen.

III. Förberedande av vissa företag enligt vattenlagen m. m.

De sakkunniga ha till behandling upptagit en framställning av kammarkollegiet den 12 juni 1946 angående åtgärder för förbättring av den rätts-hjälp åt sakägare i vattenmål som kammarkollegiet enligt 11 kap. 35 § vattenlagen har att lämna i dylika mål. De sakkunniga ha uttalat den mening, att en utvidgning av kammarkollegiets rättshjälp åt enskilda parter icke på något ändamålsenligt sätt tillgodosåge föreliggande behov. I samband härmed ha de sakkunniga emellertid uppmärksammat frågan om sättet för

förberedelse av ansökan hos vattendomstol. De framhålla att vattenbyggnadsföretagen vore av den betydelse, att tvekan kunde råda om lämpligheten av att de — såsom nu regelmässigt skedde — förbereddes av företagaren praktiskt taget helt på egen hand. Då ett regleringsföretag kunde ha avsevärda verkningar ej blott för enskilda sakägare utan även för många allmänna intressen, såsom för vägfrågorna i orten, skolväsendet, jordbrukets utvecklingsmöjligheter, fisket, turistväsendet och den allmänna trevnaden för befolkningen, vore det av stort intresse för de myndigheter och organ som hade ansvaret för utvecklingen inom orten att få göra sig hörda i tid. Med den ordning som nu tillämpades kunde sökanden ha fattat ståndpunkt utan att någon kontakt uppnåtts med det allmännas representanter. Det torde vara lättare att uppnå jämkningar mellan olika intressenter, om olika synpunkter finge brytas mot varandra, innan ett företag redan i detalj vore planerat. De sakkunniga föreslå därför vissa föreskrifter rörande förberedelse av ansökan hos vattendomstol. Den grundläggande bestämmelsen härom upptages i de sakkunnigas förslag såsom ett till 11 kap. 27 § vattenlagen fogat nytt moment. Det föreslagna nya momentet innehåller i ett första stycke att, innan ansökan som avser företag av betydande omfattning eller ingripande beskaffenhet ingives till vattendomstolen, ärendet skall med avseende å företagets verkningar ur allmän synpunkt vara förbättrat i enlighet med bestämmelser som Kungl. Maj:t meddelar. I ett andra stycke föreskrives, att Kungl. Maj:t äger stadga skyldighet att gäida kostnad som i samband med förberedande av ärende, som nyss sagts, åsamkas det allmänna. Närmare föreskrifter angående förberedande åtgärder böra enligt förslaget utfärdas i form av en särskild tillämpningskungörelse. Vid promemorian har fogats ett utkast till dylik kungörelse, vilket innehåller i huvudsak följande.

Enligt utkastet äger kungörelsen tillämpning med avseende å kraftverk, som är avsett att giva en generatorseffekt av minst 2 500 kilovoltampère, och vattenreglering, om vattenmagasinet är avsett att rymma minst 100 miljoner kubikmeter, ävensom annat företag i vatten av betydande omfattning eller ingripande beskaffenhet. Innan undersökningar för utrönande av företagets verkningar äga rum i vattenområdet eller på angränsande mark och såvitt möjligt i god tid därförut, skall företagaren underrätta länsstyrelsen i det län, inom vilket företaget huvudsakligen skall verkställas, samt därvid lämna de upplysningar om företaget, som då äro tillgängliga för honom. Länsstyrelsen äger, om den finner skäl därtill, utsätta sammanträde för samråd med företagaren beträffande företagets verkningar ur allmän synpunkt. Om det med hänsyn till företagets beskaffenhet finnes ändamålsenligt ur allmän synpunkt, äger länsstyrelsen utse lämpligt ombud att följa den fortsatta handläggningen av företaget. Ombudet har till åliggande att hålla förbindelse med företagaren, att bilda sig en uppfattning om företagets verkningar ur allmän synpunkt, att underrätta och samråda med kommunala organ om företaget och dess verkningar, att på lämpligt sätt giva ortsbefolkningen tillfälle att sammanträffa med ombudet och motverka, att befolkningen i ovisshet om företagets verkningar eller eljest i anledning därav vidtager förhastade åtgärder samt att lämna ortsbefolkningen upplysningar, hur den kan tillvarata sina intressen. Ombudet skall i förekommande fall träda i förbindelse med advokatfiskalen i kammarkollegiet även-

som i fråga om fisket samråda med vederbörande fiskerimyndigheter. Företagaren är skyldig att fortlöpande lämna ombudet eller länsstyrelsen de upplysningar, som erfordras för bedömande av företagets huvudsakliga verkningar. Företagaren bör ej förvärva fastigheter, som skadas, eller eljest ingå på uppgörelser, som avse att reglera skador å mark, fiske eller liknande, utan att ombudet eller länsstyrelsen på förhand underrättats. Då företaget kan inverka menligt på fiske av någon betydelse, skall företagaren utan uppskov underrätta vederbörande fiskerimyndigheter, som efter samråd med vattenrättsdomaren ha att föranstalta om den utredning, som finnes erforderlig ur fiskesynpunkt. Ersättning till ombudet jämte kostnad för förberedande utredning rörande fisket skall bestridas av allmänna medel men i den mån det finnes skäligt återgäldas av företagaren. I ansökan till vattendomstolen skall sammanfattningsvis angivas vad som under ärendets förberedelse förekommit från sökandens sida i anledning av föreskrifterna i kungörelsen.

De sakkunnigas förslag är icke enhälligt. Avvikande meningar ha sålunda anmälts dels av herrar *Berggren* och *Riben* gemensamt dels ock av herrar *Kleman* och *Rusck*, likaledes gemensamt.

Herrar *Berggren* och *Riben* ha uttalat den meningen, att sakkunnigmajoritetens förslag i realiteten innebure att en ny instans tillskapades för förberedande behandling av ärendena. Det samråd, som redan på planeringsstadiet borde äga rum mellan företagaren och vederbörande myndigheter och organ, borde ske i fria former och utan förmedling av sådant ombud som länsstyrelsen enligt majoritetens förslag skulle äga förordna. Förfarandet borde sålunda vara frivilligt, och några författningsbestämmelser i ämnet syntes icke erforderliga. Herrar *Berggren* och *Riben* föreslå emellertid ändringar i ett par lagbestämmelser i syfte att främja en grundligare förberedelse.

I det av herrar *Kleman* och *Rusck* avgivna särskilda yttrandet uttalas den meningen, att den i utkastet till tillämpningskungörelse intagna bestämmelsen om att företagaren ej borde förvärva fastigheter eller eljest ingå på uppgörelser utan att utsett ombud eller länsstyrelsen underrättats borde utgå.

I *remissyttrandena* äro meningarna mycket delade. Det av de sakkunnigas majoritet framlagda förslaget tillstyrkes — i åtskilliga fall dock med ändringsförslag i olika avseenden — i ungefär halva antalet yttranden. I övrigt uttalas i huvudsak anslutning till herrar *Berggrens* och *Ribens* standpunkt. Några remissinstanser, bl. a. *vattenöverdomstolen*, föreslå utvidgning av vattendomstols befogenhet att pröva skäligheten av frivilliga uppgörelser.

Departementschefen anför beträffande spørsmålet om ett förberedande förfarande:

»Vad beträffar frågan om särskilda åtgärder för en mera grundlig förberedelse av ansökan till vattendomstol, vilken fråga de sakkunniga i detta sammanhang — — — ägnat den största uppmärksamheten, är det förvisso av stort värde om planeringen av sådana vattenkraft- och vattenregle-

ringsföretag, som i betydande grad ingripa i bygdens förhållanden, äger rum i samråd och samarbete med ortsmyndigheter och representanter i övrigt för de intressen som kunna beröras. Härigenom bli dessa intressen redan på ett tidigt stadium uppmärksammade, varvid motsättningar kunna utjämnas och önskemål av olika slag tillgodoses på ett sätt, som måhända ej alltid är möjligt, om förhandlingar upptagas först i samband med domstolsbehandlingen av företaget. Över huvud taget måste det anses vara en rimlig tanke att företrädare för intressen, som på ett kännbart sätt beröras av företaget, beredas tillfälle att innan planerna i detalj utformas taga del av desamma och göra sin röst hörd. De sakkunnigas majoritet har i detta syfte föreslagit, att större företag skulle förberedas inför länsstyrelse, som bl. a. skulle få befogenhet att utse ett särskilt ombud med uppgift att upprätthålla kontakt mellan företagaren och de intressen som berördes av företaget ävensom att i övrigt följa förberedelsen av företaget. I ombudets uppgifter skulle ingå att på lämpligt sätt motverka att ortsbefolkningen i ovisshet om företagets verkningar eller eljest i anledning av företaget vidtoge förhastade åtgärder ävensom att lämna ortsbefolkningen upplysningar om hur den kunde tillvarata sina intressen. De erinringar mot förslaget som, i huvudsak i anslutning till den av herrar Berggren och Riben anmälda avvikande meningen, framförts i ett flertal remissutlåtanden, kunna emellertid enligt min uppfattning icke fränkännas betydelse. Det kan ej bortses från att, såsom bl. a. framhållits, den föreslagna ordningen i realiteten innebär, att en ny instans tillskapas i ansökningsförfarandet, varigenom den redan förut tyngande tillståndsprövningen kan ytterligare kompliceras med därav följande risker för ökad tidsutdräkt och ökade kostnader. Man torde böra hålla i sikte, att tyngdpunkten vid tillståndsprövningen är och bör vara ansökningsförfarandet vid vattendomstolen och att de åtgärder varom här är fråga skola innefatta endast en förberedelse härtill och icke en självständig procedur.

Jag är sålunda tveksam rörande lämpligheten av att i full utsträckning genomföra den av sakkunnigmajoriteten föreslagna ordningen. Övervägande skäl synas tala för att erforderligt samråd lämpligast sker direkt mellan företagaren samt vederbörande myndigheter och organisationer. På detta sätt torde en förberedelse kunna komma till stånd utan tyngande och stela former. Över huvud taget kan det ifrågasättas om det är erforderligt att meddela föreskrifter, som göra här avsedda åtgärder obligatoriska. Ävägarbringandet av samråd med berörda intressen på ett relativt tidigt stadium ligger oftast i företagarens eget intresse. Det är ur dennes synpunkt föga önskvärt exempelvis att en omfattande bebyggelse kommer till stånd inom ett område som beröres av det planerade företaget. Han kan ju härigenom i onödan komma att få utbetala betydande skadeståndsbelopp. Det må även framhållas att utbyggnaden av den återstående outbyggda vattenkraften i vårt land i väsentlig grad kommer att domineras av det allmänna däri-genom att staten äger en stor del av denna vattenkraft, ett förhållande som synes ägnat att minska behovet av särskilda lagbud i ämnet. Kungl. Maj:t

lärer emellertid komma att i fortsättningen ha sin uppmärksamhet riktad på denna fråga, och om så finnes erforderligt torde böra övervägas att Kungl. Maj:t, såvitt angår vattenkraft- och vattenregleringsföretag i statlig regi, i direktiv till vattenfallsstyrelsen framhåller angelägenheten av att vid planeringen av mera omfattande företag samråd äger rum med de myndigheter och andra organ som representera av företaget berörda intressen. Vattenkraftföreningen har utfäst sig att förmedla en dylik erinran till föreningen tillhörande kommunala och privata kraftverk. Eventuellt böra även andra myndigheter, som beröras av hithörande frågor, särskilt länsstyrelserna, genom cirkulärskrivelse eller på annat sätt erhålla närmare anvisningar om vilka åtgärder som myndigheten har att vidtaga, då den erhåller kännedom om att omfattande kraftföretag eller vattenregleringar planeras. I de nordliga länen, vilka närmast beröras av dessa frågor, ha emellertid länsstyrelserna redan utan direktiv från Kungl. Maj:t visat sig kunna taga värdefulla initiativ för hävdande av de allmänna intressena i samband med vattenkrafttillgångarnas tillgodogörande.

Önskvärdheten av att förberedande åtgärder av här avsett slag vidtagas torde dock böra på något sätt komma till uttryck i vattenlagen. I detta syfte bör — i överensstämmelse med ett i herrar Berggrens och Ribens yttrande framfört förslag — i ett tillägg till 11 kap. 27 § vattenlagen upptagas en föreskrift därom att ansökan till vattendomstolen skall innehålla uppgift om de åtgärder sökanden må ha vidtagit för att bereda länsstyrelsen i det län, inom vilket företaget huvudsakligen skall verkställas, samt övriga av företaget berörda myndigheter och sammanslutningar tillfälle att vid planläggningen av företaget framföra önskemål med hänsyn till företagets verkningar ur allmän synpunkt ävensom om vad i anledning av sådana åtgärder förekommit. Meddelandet av dylika upplysningar i ansökningshandlingarna blir uppenbarligen av stort värde för sakägarna vid deras ställningstagande till ansökningshandlingarna. Bestämmelsen torde böra avfattas så, att den blir gällande för företag av betydande omfattning eller ingripande beskaffenhet. Då några bindande bestämmelser om förberedande åtgärder ej meddelas, synes mig en närmare precisering ej erforderlig. Det är att märka att, såsom också framhållits vid remissbehandlingen av de sakkunnigas förslag, företag av betydande storleksordning kunna ha relativt ringa verkningar i skadehänseende, medan omvänt företag av mindre omfattning understundom kunna medföra väsentliga skadeverkningar. Beaktas bör även att ett flertal olika företag, vilka betraktade var för sig äro av mindre betydelse, kunna tillsammans bilda en enhet, som medför väsentliga olägenheter för bygden. Även andra företag enligt vattenlagen än vattenkraft- och vattenregleringsföretag kunna någon gång vara av så ingripande beskaffenhet, att särskild förberedelse före ansökningsmålet anhängiggörande vid vattendomstolen kan anses önskvärd. I praktiken torde det vanligtvis ej behöva vålla någon större svårighet att bedöma, huruvida ett företag skall anses medföra sådana verkningar ur allmän synpunkt att en förberedande kontakt med de motstående intressena är moti-

verad. Ej heller synes erforderligt att i lagtexten giva närmare anvisning angående den tidpunkt då de förberedande åtgärderna böra igångsättas.»

Departementschefen föreslår därjämte i detta sammanhang vissa ändringar i 11 kap. 32—35 §§ samt 14 kap. 5 §.

Beträffande spörsmålet om jämkning av frivilliga uppgörelser anför departementschefen följande:

»Jag vill erinra om att under senare år på flera rättsområden införts regler om jämkning av obilliga avtal (se bl. a. 8 § lagen den 27 mars 1936 om skuldebrev samt 3 kap. 43 § lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom i lydelse enligt lag den 22 juni 1939). På det vattenrättsliga området finnas även jämkningsmöjligheter i speciella avseenden. Bl. a. gäller att uppgörelse i flottledsmål ej må fastställas, om den innehåller villkor, som är oförenligt med flottledens intresse eller länder de flottande till men (10 kap. 21 § och 11 kap. 60 § vattenlagen). Vidare har vidsträckt prövningsrätt tillagts vattendomstolen i frågor rörande kraftersättning och ersättning genom tillhandahållande av vatten (9 kap. 45 § och 46 § 8 mom.). Enligt min mening tala starka skäl för en utvidgning av möjligheterna att i vattenmål pröva skäligheten av ingångna avtal. Särskilt synes det vara ägnat att väcka betänkligheter, att reglerna om rätt att framställa anspråk med anledning av s. k. oförutsedd skada sättas ur kraft genom avtal.¹ Det är tydligt att en uppgörelse av detta slag kan försätta den skadelidande i en mycket ogynnsam ställning, därest företaget visar sig medföra väsentliga skadeverkningar, som ej från början förutsetts. En lagstiftning i ämnet synes dock ej böra genomföras utan en närmare utredning, som bl. a. klarlägger sambandet med de allmänna avtalsrättsliga grunderna. Jag är således icke beredd att i detta sammanhang framlägga något förslag till lagändring på denna punkt.»

Lagrådet har gjort några erinringar av huvudsakligen formell natur, vilka iakttagits i propositionen.

I *motionen II: 496* har såsom förut nämnts hemställts, att riksdagen måtte antaga 11 kap. 27 § 6 mom. i den av de sakkunniga föreslagna lydelsen samt uttala sig för anordnande av ett förberedande förfarande i huvudsaklig överensstämmelse med de sakkunnigas utkast till tillämpningskungörelse. Motionärerna anföra bl. a. följande.

»Det är beklagligt, att departementschefen ej ansett sig kunna följa sakkunnigförslaget på denna punkt. Under den nuvarande mycket kraftiga utbyggnadsverksamheten är det förenat med stora svårigheter för bygden att få sina intressen tillgodosedda. Då ansökan om tillstånd till ett företag kommer före vid vattendomstolen, äro planerna på företaget i regel så långt framskridna, att det icke är praktiskt möjligt att få önskvärda ändringar till stånd. Det är därför nödvändigt att de stora företagen äro grundligt för-

¹ Jfr N. J. A. 1948 s. 564 och 1950 s. 389.

beredda redan före ansökningens ingivande till vattendomstolen, och vid en sådan förberedelse böra representanter för bygdeintressena och allmänna intressen i övrigt få medverka. De sakkunnigas förslag bereder möjlighet att utan tyngande former främja det samråd och samarbete som är behövt. Ett betydande antal remissmyndigheter ha anslutit sig till de sakkunnigas förslag. Bl. a. har förslaget i princip tillstyrkts av vattenöverdomstolen, vars mycket utförliga yttrande av utrymmesskäl icke kunnat närmare redovisas i propositionen. De invändningar mot förslaget som framförts — bl. a. att det skulle vara förenat med svårigheter att erhålla för uppdraget såsom kontaktman lämpliga personer — äro ej av den natur, att de motivera förslagets läggande åt sidan. Om svårigheter i tillämpningen befaras, böra de kunna övervinnas med lämpliga åtgärder, sedan någon tids erfarenhet av förfarandet vunnits.»

IV. Vissa ändringar i övrigt i vattenlagen.

I denna avdelning föreslås ändringar av formell natur i 2 kap. 20 §, 7 kap. 58 § och 12 kap. 6 §.

Utskottet.

I propositionen föreslås ändringar på åtskilliga punkter i vattenlagen.

Såsom en första avdelning innehåller förslaget bestämmelser om deldom i vattenmål och vissa andra därmed sammanhängande frågor. Förslaget i detta hänseende har till syfte att främja ett snabbare genomförande av vattenkraft- och vattenregleringsföretag. I huvudsak innebär förslaget ett lagfästande av det system med uppdelning av prövningen av större ansökningsmål genom särskilda deldomar, som i stor utsträckning redan tillämpas vid vattendomstolarna. Såvitt utskottet vid sin granskning kunnat finna innebär förslaget en i stort sett tillfredsställande avvägning mellan å ena sidan intresset att utan alltför stor tidsutdräkt tillgodose den växande efterfrågan på elektrisk kraft och å andra sidan behovet av ett betryggande rättskydd för de skadelidande. Bestämmelsen i 11 kap. 66 § 1 mom. rörande befogenhet för vattendomstol att till särskilt avgörande upptaga tillåtlighetsfrågan beträffande ett företag och meddela tillstånd till erforderliga byggnadsarbeten innehåller ingen föreskrift om bestämmande av ersättning för skada och intrång, som uppstår i samband med byggnadsarbetena. Såsom departementschefen påpekat innebär detta emellertid icke att de skadelidandes intressen få eftersättas, utan avgörande i ersättningsfrågan skall, i den mån icke uppskov är erforderligt till följd av att skadan är av svårbedömbart natur, träffas i samband med tillståndet till byggnadsarbetena.

Utskottet har ej heller något att erinra mot de i andra avdelningen föreslagna bestämmelserna om utvidgad rätt att taga annans mark i anspråk för vattenbyggnader m. m.

I tredje avdelningen av propositionen föreslås bl. a. vissa bestämmelser

rörande förberedande av företag enligt vattenlagen. Några mera ingripande åtgärder innehåller förslaget ej på denna punkt. Departementschefen har visserligen understrukt värdet av att planeringen av sådana vattenkraft- och vattenregleringsföretag, som i betydande grad ingripa i bygdens förhållanden, äger rum i samråd och samarbete med Ortsmyndigheter och representanter i övrigt för de intressen som kunna beröras. Han har dock icke ansett erforderligt och lämpligt att i vattenlagen meddelas föreskrifter, som göra dylika åtgärder obligatoriska. Det förslag i ämnet som framlagts inskränker sig till ett tillägg till 11 kap. 27 § vattenlagen i form av ett nytt 6 mom. av innebörd, att ansökan rörande företag av betydande omfattning eller ingripande beskaffenhet skall innehålla uppgift om de åtgärder sökanden må ha vidtagit för att bereda länsstyrelsen i det län, inom vilket företaget huvudsakligen skall verkställas, samt övriga av företaget berörda myndigheter och sammanslutningar tillfälle att vid planläggningen av företaget framföra önskemål med hänsyn till företagets verkningar ur allmän synpunkt ävensom om vad i anledning av sådana åtgärder huvudsakligen förekommit.

Propositionen avviker här från det förslag som framlagts av de sakkunniga. Enligt de sakkunnigas förslag skulle i fråga om större företag anordnas ett särskilt förberedande förfarande inför länsstyrelsen i syfte att bereda motstående allmänna intressen möjligheter att framföra synpunkter vid planläggningen av företaget. Länsstyrelsen skulle få befogenhet bl. a. att utse ett särskilt ombud med uppgift att upprätthålla kontakt mellan företagaren och de av företaget berörda intressena. I ombudets uppgifter skulle ingå att på lämpligt sätt motverka att Ortsbefolkningen i ovisshet om företagets verkningar vidtoge förhastade åtgärder samt att lämna Ortsbefolkningen upplysningar om hur den kunde tillvarata sina intressen. Enligt förslaget skulle en grundläggande bestämmelse om dylik förberedelse meddelas i 11 kap. 27 § vattenlagen, medan närmare föreskrifter skulle meddelas i en särskild av Kungl. Maj:t utfärdad kungörelse.

I motionen II: 496 har hemställts, att riksdagen måtte antaga 11 kap. 27 § 6 mom. vattenlagen i den lydelse som föreslagits av de sakkunniga samt uttala sig för anordnande av ett förberedande förfarande i huvudsaklig överensstämmelse med det utkast till tillämpningskungörelse som de sakkunniga utarbetat.

Enligt utskottets mening är det ett värdefullt uppslag som framförts av de sakkunniga. De skäl, som föranlett departementschefen att — i överensstämmelse med en vid sakkunnigförslaget fogad reservation — lägga i företagarens hand att avgöra om och i vilken form förberedande åtgärder av här avsett slag skola vidtagas, äro enligt utskottets mening icke helt övertygande. Det måste anses som en brist att företag, som inom vidsträckt område förändra landskapsbilden och kanske nödvändigöra omfattande befolkningsomflyttningar, planläggas och förberedas utan att de intressen som på ett kännbart sätt beröras av företaget få tillfälle att i betryggande former framföra sina synpunkter. Att ett förberedande samråd och samarbete kom-

mer till stånd synes ej behöva verka fördröjande på igångsättandet av det ansökningsförfarande vid vattendomstolen som sedermera skall äga rum. Givetvis förutsattes då att förhandlingarna under planläggningen inskränka sig till väsentliga allmänna frågor av betydelse för hela bygden och icke urarta till en diskussion om detaljer.

Departementschefen antyder möjligheten av att Kungl. Maj:t, såvitt angår vattenkraft- och vattenregleringsföretag i statlig regi, ger vattenfallsstyrelsen direktiv att vid planeringen av mera omfattande företag samråda med de myndigheter och andra organ som representera av företaget berörda intressen. Av nyss angivna skäl synes det utskottet vara av vikt att dylika direktiv kunna utfärdas med bindande verkan även gentemot enskilda kraftföretagare. Vid sin prövning av frågan har utskottet kommit till följande förslag, som innebär en mellanståndpunkt mellan de sakkunnigas (motionärernas) och departementschefens åsikt. Utskottet förordar, att den i propositionen föreslagna bestämmelsen i 11 kap. 27 § 6 mom. kompletteras med ett bemyndigande för Kungl. Maj:t att meddela föreskrifter angående skyldighet för företagare att vidtaga åtgärder för ändamål varom i bestämmelsen är fråga. Dylika föreskrifter torde emellertid ej nödvändigtvis behöva omfatta riket i dess helhet; de böra kunna inskränkas att gälla viss del därav, t. ex. visst vattenområde inom vilket en omfattande exploateringsverksamhet väntas. Bemyndigandet bör även innefatta rätt för Kungl. Maj:t att i samband med utfärdandet av dylika bestämmelser stadga skyldighet för företagaren att gälda kostnad, som för det allmänna uppkommer i samband med förberedelsen.

Då Kungl. Maj:t finner anledning taga det av utskottet föreslagna bemyndigandet i anspråk — utskottet förutsätter att Kungl. Maj:t med uppmärksamhet följer utvecklingen på området — synes det av de sakkunniga utarbetade utkastet till kungörelse i huvudsak kunna tjäna till ledning. Länsstyrelsen bör altså kunna fungera såsom förmedlande organ vid förberedelsen. För att det hela skall löpa smidigt bör länsstyrelsen därvid, såsom de sakkunniga tänkt sig, ha möjlighet att utse ett särskilt ombud såsom kontaktman.

I de sakkunnigas utkast till tillämpningskungörelse finnes en bestämmelse om att företagaren ej bör förvärva fastigheter, som skadas genom företaget, eller eljest ingå på uppgörelser, som avse att reglera skador å mark, fiske eller liknande, utan att ombudet eller länsstyrelsen på förhand under rättats. Två av de sakkunniga, vilka i övrigt anslutit sig till sakkunnigmajoritetens förslag, ha reserverat sig mot denna bestämmelse. Även enligt utskottets mening kan tvekan råda om lämpligheten av bestämmelsen, låt vara att den ej har fått en kategorisk avfattning i utkastet. Önskvärt vore att möjlighet finnes för vattendomstol att i större utsträckning än gällande rätt tillåter jämka oskäligen uppgörelser. Såsom departementschefen framhållit bereder det emellertid svårigheter att i detta hänseende genomföra en särslagstiftning. Utskottet vill betona angelägenheten av att utvecklingen noggrant följes och att Kungl. Maj:t tar initiativ till de åtgärder vartill för-

hållandena kunna giva anledning. I övrigt finner utskottet ej skäl att närmare ingå på detaljerna i utkastet utan utgår från att Kungl. Maj:t vidtager de jämkningar i detta som med hänsyn till synpunkter, som framkommit i remissyttrandena, eller eljest kunna anses erforderliga.

I propositionens tredje avdelning föreslås ytterligare ett par lagändringar, vilka ha samband med spørsmålet om förberedande av företag. Dessa ändringsförslag tillstyrkas av utskottet.

Ej heller har utskottet något att erinra mot de jämkningar i vissa lagbestämmelser som föreslås i fjärde avdelningen av förslaget.

På grund av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

A. att riksdagen — med förklaring, att riksdagen funnit viss ändring böra företagas i det genom förevarande proposition framlagda lagförslaget — måtte för sin del antaga förslaget med den ändringen, att till 11 kap. 27 § 6 mom. fogas ett andra stycke av följande lydelse:

»Konungen äger för riket i dess helhet eller viss del därav meddela bestämmelser angående skyldighet för den som vill utföra företag enligt denna lag att före ansökningens ingivande vidtaga åtgärder för ändamål, varom i första stycket sägs, samt att gälda kostnad, som i samband med sådan förberedelse åsamkas det allmänna.»;

B. att motionen II: 496 måtte anses besvarad genom vad utskottet ovan anført och hemställt.

Stockholm den 18 mars 1952.

På tredje lagutskottets vägnar:

AKE HOLMBÄCK.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Holmbäck, Nils A. Larsson, Hermansson, Lars Andersson, Eskilsson, Ivar Nilzon, Grym och Boo;

från andra kammaren: herrar Andersson i Löbbo, Stjärne, Holm, Ahman, Johansson i Torp, Jansson i Aspeboda, Jansson i Hällefors och Larsson i Karlstad.